

kazal na neko bitje nad prirodo, ki vé za naše boli ter ima usmiljenje z nami. Oj, kako je on živo veroval! O vera, vera, prisijaj tudi v mojo mračno dušo! Teši me vsaj, če mi ne moreš pomoči! In hrepeneče se je ozrla v nebo. A kaj? Če biva tam gori Bog — in vse mi govori, da res biva — kaj bo z menoj, ki sem ga tako dolgo uporno tajila in sem ruvala iz srca vero nanj? Skrivna groza jo prevzame. „Viljem, Viljem!“ zakliče brezupno, kakor da bi jo mogel čuti in ji prihiteti na pomoč. Nato se vrže na stol in z rokami pokrije prepali obraz.

Kako dolgo je Judita tako žedela, sama ni prav vedela. Ko se je vzdramila, jelo se je že mračiti. Kave ni bilo več na mizi, pač pa je na treh krožnikih čakal že mrzli obed. Nekdo je bil tedaj med tem zopet v nje sobi, a ona tega ni čula. Je-li spala ali bila nezavestna?

Hotela je vstati; a brez moči morala se je opreti ob mizo. Bila je še tešč, a ni čutila gladú, pač pa silno utrujenost. Kar se je z roko zadela ob nekaj trdega. Bil je samokres. Hitro ga pograbi in pritisne na srce. Ti boš moja rešitev, zašepeta, in oko ji zažari. (Konec.)

Poštenost in pravica.

(Spisal Dragutin.)

Po čemer je toliko časa hrepnela, po čemer je vpila, odkar je vzrastla v krepko in lepo dekle, vsaka njena čutnica in vsaka njena mišica, po čemer jo je gnalo nemirno srce, to je dosegla.

Dosegla je svoj vzor, svojo srečo, svoja zemstva nebesa: našla je osebo, katero ljubi.

Sedaj pa se čuti srečno, da bi ne zamenjala z nobenim smrtnikom. Prazno, brez smotra, jednolično dolgočasno so ji potekala leta in leta... nihče se ni menil za njo, nihče ni želel njenega prijateljstva, njene pomoči, njenega sveta. Sama samcata kot skala sredi morja je stala med svetom, ki je hrumel, šumel in bobnel ob njej, ne vprašaje je, ne oziraje se na njo... kakor bi je ne bilo. In vendar, kako je želela postati komu važna, zanimiva, neobhodno potrebna! — Kako rada bi se oklenila duše, o kateri bi bila preverjena, da ji brez nje ni cele sreče! — A ni je bilo...

Ko sta ji umrla oče in mati v istem tednu za nalezljivo boleznijo, štela je menda sedemnajst let. Prav tedaj je končala višjo deklinško šolo. Sama je ostala na svetu; bratov in sestrá ni imela, sorodnikov pa ni poznala. Oče se je bil priselil pred tridesetimi leti v mesto z dežele, oženil se proti volji svojcev z njeno materjo, skromno šiviljo; poslej so se vse zveze potrgale, ostali so le nase navezani, in sedaj je bila i ona samasvoja. Stariši ji niso zapustili skoro ničesar razven pohištva. No, ona ni obupala. Bila je pogumna in odločna deklica, ki je, zaupajoč v božjo pomoč in svoje znanje, zrla brez bojazni bodočnosti v lice. V svojih šolskih letih je bila marljiva, naučila se je klavirja, francoščine, laščine in umetnega vezanja. S tem si je sklenila služiti kruha. In iskala si je službe.

Dolgo je tavela brez uspeha, naposled pa je dobila po priporočilu svojega bivšega kateheta tri družine, pri katerih je poučevala domače hčerke tega in onega, ter si zaslužila toliko, da je imela lepo, čedno stanovanje, lično sobico, vedno dostojno obleko, okusno hrano, pa še nekaj je mogla skoro vsak mesec nesti v poštno hranilnico. Slabo se ji ni godilo. Zdrava je bila, ljudje so jo pošteno plačevali, učenke so jo ljubile in — vest je imela čisto, mirno, zadovoljno.

Tako so minevala leta; imela je dva-, tri-, štiriindvajset let... postala je velika, močna, jedra, lepa punica: a zadovoljna ni bila več sama s seboj; ni poznavala da je srečna, zakaj nečesa ji je nedostajalo. Često je bila slabe volje, jezila in togotila se je radi vsake malenkosti, včasih pa se je zasačila pri slabih mislih in željah, da je sama nad seboj preplašena iskala mirú in pomoči v cerkvi.

Sama ni vedela, kaj ji je, po čem hlepi in hrepni: danes, danes pa je zvedela vse, — tako pravi sama sebi, — in sedaj bi najrajša vriskala in skakala; saj je našla onega, ki bo njen, in ona bo njegova...

Vsako opoldne je hitela preko kapucinskega trga in po kolodvorskih ulicah domov k obedu, katero ji je pripravljala stara ženska, stanujoča poleg njene sobice. Vsako opoldne pa je srečavala že pol leta velikega, lepega gospoda, malih, črnih brk, kodravih lās, temnih prijaznih očij in ponosne hoje. Dočim je šla ona proti kolodvoru, prihajal je on od nasprotne strani vedno ob istem času, da sta se srečala skoro vedno pred isto hišo, ob istem voglu. Tega srečavanja sta se oba tako navadila, da sta natančno vedela, koliko je ura, koliko se je kdo

zamudil, za koliko treba pospešiti ali pa umeriti korake, da prideta ravno pravočasno h kosilu. Privadila sta se temu tako, da sta bila nemirna, ako jednega njiju ni bilo, da sta ves dan razmišljala, zakaj-li ga ni bilo, ali pa zakaj je ni bilo videti, ter bila zopet nekam vesela, če sta se srečala naslednjega dne ob navadnem času na navadnem mestu. Človek je pač bitje, ki se navad najbolj trmasto oklepa, in čemur se privadi, tistega se drži, naj bo dobro ali slabo.

Izpočetka ni naša znanka gospoda niti pogledala, saj ji je bil ptujec. Polagoma sta si postajala znana, srečajoč se sta si naglo pogledala drug drugemu v oči ter se tako nemo pozdravljala. To je trajalo nekaj mesecev. Ko pa je zmanjkalo nekaj njega par dni, zdela se ji je cesta skoro prazna in pusta; boječe in nekako hrepeneče se je ozirala naokoli, je-li ne bo zagledala kje njegove ponosne zravnanne postave. Zakaj ga ni? Je-li obolel, ali pa odpotoval? Morda se ne vrne nikdar več? Ne, ne, vrniti se mora, sicer bi mi povedal! — Tako je razmišljala, kakor bi imela že kake pravice do njega, kakor bi bil njen prijatelj. In ko ga je res zopet srečala, zasvetile so se ji od veselja oči, lice pa je pokrila temna rdečica. On pa se ji je nasmehnil ter poklonivši se ji odkril. In od tistega dne jo je pozdravljaj vsako opoldne: „Klanjam se gospica!“ ona pa mu je odgovarjala: „Dober dan!“ — Pozdravljaje se sta zadrževala korak ter iskala oči drug drugega. Prigodilo se je včasih, da se je ozrla še jedenkrat za njim . . . a evo ga, in on je stal ter gledal za njo, da je sramežljivo pohitela naprej. Dogodilo se ji je tudi poslej često, da se je med poukom zamislila ter v domišljiji gledala njegove lepe, temne oči, da je po noči v snu kramljala z njim, da jo je nazival svojo nevesto in ona ga je imela rada.

Neke nedelje opoldne pa jo je čakal pred hišo, v kateri je poučevala. Pozdravil jo je ter se ji pridružil. Bil je vljuden, vesel in zabaven; Imel je prijeten nizek glas, oči njegove pa so bile tako ljubeznive! Obraz mu je bil vedno na smeh. Nepopisno ji je ugajal.

In poslej se ji je pridružil še večkrat ter jo spremljal, prijazno in preprosto kramljajoč z njo o tem in onem, kakor najboljši prijatelj. In tudi ona mu je odkritosrčno, iskreno pripovedovala o svojem življenju in svojem poslu. Njemu je mogla zaupati vse.

Ko pa jo je nekega večera zopet spremil do njenega stanovanja, stopil je v vežo za njo ter jej dejal: „Gospica Ana — odpustite — zatajevati se ne morem več: jaz vas ljubim . . . bodite moja nevesta! Ali hočete?“

Kako srečno se je štela, ko mu je podala svojo desnico!

Norbert je bil poslovodja velike tvrdke poleg postaje. Imel je lep zaslužek; z novim letom pa se je nadejal, tako vsaj je pravil Ani, da mu gospodar plačo še poviša.

Ko sta sklenila svojo zvezo, bila je pozna jesen; čez malo tednov se je imel začeti advent, zatorej se ji ni zdelo nič čudnega, da je Norbert odložil svojo poroko. Saj pa tudi nista imela še ničesar pripravljenega. Ana je opustila poučevanje v jedni rodbini ter si tisti čas šivala — balo. V hranilnici se ji je nabralo tekom sedmih let skoro do treh stotakov. Nakupila je torej različne beline ter si šivala to in ono, da bi ne prišla praznih rok v Norbertov dom.

Norbert, o, ta ji je bil dober in uslužen ženin! Kadar je imela čas, peljal jo je na zabave v gledališče, na koncert, na ples in še drugam . . . povsodi pa se je vedel do nje kakor njen ženin ter jo vsakomur predstavil za svojo nevesto. Bili so to zanjo veseli dnovi, kakoršnih dotlej še ni bila doživela v svojem življenju. Krasne zabave, ljubezniva družba, godba, pozorni Norbert . . . kako bi se ne smatrala srečno! — Ko se je začel advent, ostala je doma, in Norbert jo je obiskaval. V družbi Anine stare kuharice so jima potekali večeri po bliskovo.

Bilo pa je že sredi decembra, ko ji je nekega večera povedal Norbert, da se je sprl s svojim gospodarjem in da ga je odslovil . . . Prestrašila se je Ana; no, Norbert jo je potolažil, da si najde kmalu drugo, še boljšo službo. A iskal jo je teden za tednom — zaman. Minul je advent, minuli so lepi božični prazniki, še vedno je bil brez posla. Norbert pa, ki se je nosil vedno sila elegantno in moderno, porabil je tekom pohajanja še tisto malo, kar mu je ostalo od zadnjega plačila in — bil je brez novcev. Žalosten ji je razložil svojo nesrečo in svojo zadrego. In Ana mu je ponudila svoj prihranek, Norbert pa je hvaležno sprejel njeno ponudbo. Zatrjeval ji je, da je sedaj njuna zveza še močnejša, saj mu ni več samo zaročenka, nevesta, nego tudi najboljša — prijateljica.

In zopet so potekali tedni, Norbert je pisaril na vse strani, ponujajoč se za poslovodjo tej in oni tvrdki . . . odgovori pa so bili vedno nikalni. Ana, ki je pred dobrim mesecem še mislila, da bo ob tem času že Norbertova žena, poučevala je še vedno ter podpirala svojega ženina, ki je bil vaje najboljšega življenja. Strašno jo je skrbela bodočnost, to razmerje se ji ni zdelo pravo in sploh nemožno, da bi se vzdrževalo še dolgo. Kaj bi bila vse storila, da bi le pospešila poroko, da bi le okrajšala mučno dōbo svojega razmerja z Norbertom! Pa kako bi si pomagala? Predaleč je že bila. In tako je minul prosinec, minula je prva polovica svečana: Ana

je morala plačevati Norbertu stanovanje, hrano, perilo . . . vse — službe pa še vedno ni imel. V hranilnici je bilo le še par — desetakov. Obupati ji je bilo.

Nekega večera pa je prihitel Norbert veselih lic na njeno stanovanje ter ji radostno povedal, da je dobil izborna službo v Inomostu. Peljati da se mora takoj jutri tje, — nocoj pa da hoče biti v slovo še jedenkrat prav dobre volje s svojo nevesto. V štirinajstih dneh pride že lahko za njim in v treh tednih bo njuna poroka. Juhú! — Prosil jo je, da naj se lepo obleče, da pojdeti še zadnjič kot samca v veselo družbo njegovih prijateljev, ki ju že jedva čakajo v „Avstrijskem dvoru“.

Kdo je bil te novice bolj vesel kakor Ana! Naglo se je torej opravila v svoje najlepše krilo ter šla na nevarno pot s svojim ženinom.

V „Avstrijskem dvoru“ je bila velika zabava z godbo, petjem in plesom. Glasno so ju sprejeli Norbertovi prijatelji, napijali jima ter se šalili. Ana je bila sila radostna. Petje in godba sta ji razvnela živce, da je postala kmalu vesela kakor otrok; ko pa se je začel ples, dozdevalo se ji je, da je dospela zabava do vrhunca. Plesala je veliko, največ seveda z Norbertom in njegovimi prijatelji. Kadar pa se je zasopla, sedli so zopet za mizo ter ji napivali, da bi bila srečna z Norbertom. In Ana je pila in zopet pila.

Ko pa se je približala polnoč, začela je siliti domov, a Norbert ni hotel slišati nič. Kaj, sedaj hoče domov, ko se je ravno zabava najbolj razvila? — Nocoj je vendar zadnji večer, da sta v taki družbi! Spala bo lahko jutri ves dan, če bo hotela . . . slovo od samskega stanu mora biti pošteno. In Ana je zamorila vest in ostala.

Plesali so torej še in si napivali . . . Proti jutru pa je Ana omagala . . . Bila je trudna, zaspana in vino jo je omotilo, da je začela dremati. Pili in trčili so torej še zadnjič, predno so zapustili gostilno. Tudi Norbert je veliko pil; bil je razposajen in glasen, bil je sploh ves drugačen, kakor ga je poznala doslej.

Šla sta domov. Na potu se je zdelo Ani, da izgublja zavest, da ji vse moči popuščajo; nepopisna trudnost jo je objela, jedva se je premikala. Norbert pa se je krohotal na vse grlo ter se vědel jako neslano.

„Ne boj se, dušica zlata, jaz skrbim za te kot dobra mati! Saj sem tvoj ženin in ti moja nevesta . . . Le zaupaj mi! Jaz sem mož . . . kavalir! Ha! ha! — Kje imaš ključ? — Daj sem . . . sama ne moreš . . . tako . . . — Kaj, podiš me? Ali nisi moja nevesta? — Le tiho, tiho! Ali nisem pošten, ha, ha! Pošten, pošten! Takega ženina ne dobiš v Ljubljani. Vesela bodi, da me imaš!“

In spremil je Ano po stopnicah navzgor ter jo peljal pod pazduho, saj je bila tako onemogla, da se skoro ni več zavedala, kje da je in kako je prišla domov.

Minulo je za temi dogodki šest mesecev.

V sobici nekdanje močne in zdrave Ane je klečalo na tleh smrtno-bledo, propalo, suho-njavo žensko bitje ter plakalo in plakalo . . . In to bore bitje je bila nekdanja Ana!

Šest mesecev je minulo, odkar jo je zapustil Norbert. Ni je poklical k sebi, da bi se poročil z njo, da bi izpolnil, kar ji je bil obljubil z moško besedo. Samo dvakrat ji je kratko pisal, naj „še malo potrpi“, da se ondi uredi . . . potem pa nikdar več.

Ana mu je pisarila pismo za pismom, prosila ga, rotila in tožila mu, naj ne zabi svojih besedij, naj ne zabi, koliko je storila zanj, naj se spomni, kaj ga veže nanjo.

Zaman. Od Norberta ni bilo ni črkice za odgovor, pa tudi ni novčiča povračila . . . Iz početka kar verjeti ni mogla, da bi bila možna taka prememba, da bi postal oni ljubeznivi, mirni, dobri, uslužni . . . oni elegantni gospod Norbert tako prostaško podel človek. Naposled pa se je uverila, da je i to možno. Domišljevala si je pač še, da je morda bolan in da ji sploh ne more odgovoriti, ker ne dobiva morebiti njenih listov niti v roko. Sedla je torej ter napisala dve pismi: na naslov policijskega komisarijata v Inomostu in na naslov tvrške, pri kateri je dobil Norbert službo, ter dostavila, da prosi nujnega odgovora, ker je Norbertova — nevesta. Tvrška ji niti odgovorila ni; komisarijat pa ji je sporočil, da je Norbert povsem čil in zdrav ter da slušbuje kot poslovodja pri tvrški X. Neka dobra roka pa je za uradnim obvestilom zapisala še stavek: „Ako ima gospod N. do Vas kot do svoje bivše neveste kakih obveznostij, dovoljujem si Vas opozoriti, da se sklicujete na tiste čim preje, ker gospod N. je zaročen i tu z neko gđc. B. K. . .“

Ko je prejela Ana to poročilo, zdelo se ji je, da ji je zmanjkalo tal. Onesvestila se je. Ko pa jo je prebudila njena stara kuharica, bolela jo je tako glava, da je menila, da mora zblazneti.

Baš včeraj so ji odpovedali obe službi, ker je — taka; baš včeraj je dobila zadnje novce, s katerimi more plačati stanarino in hrano: ostane ji le še par goldinarjev; danes pa dobi to grozno novico!

Potok solzá ji je drl iz očíj in nalik obupanki se je valjala po tleh. Koliko je prestala v zadnjih mesecih v strahu, dvomu in — sramoti. Kar pa je zvedela danes, presegalo je najhujše gorje.

Oropal jo je časti, oropal mirú, oropal vsega imetka, oropal zdravja ter jo zapustil! — Radi njega, katerega je ljubila bolj nego svoje življenje, postala je grešnica pred Bogom, pred ljudmi in pred seboj — on pa jo je zapustil! — Vse ji je vzel, a dal, vrnil ji ni ničesar. Radi njega je brez dela, brez jela . . . on pa nima ni besedice sedaj zanjo. — Mesto nje si je osvojil drugo, da se poroči ž njo, ker je morda mlajša, lepša, bogata . . .!

Pa saj to ni možno, ni možno.

Še jedenkrat hoče govoriti ž njim, pové mu, kaj je storil iz nje — omečiti se mora, zapustiti ono zapeljivko ter se povrniti k njej, da popravi, kar je zagrešil.

Da, da, k njemu mora, rešiti ga mora iz mreže, in iznova bo njen.

In v neki omami se je oblekla, odšla na postajo ter se odpeljala v Inomost za svojim ženinom.

Dolgo ga je iskala, slednjič pa je vendar-le zvedela za njegovo stanovanje. Bilo je že v mraku, ko je šla po stopnicah gori v drugo nadstropje. Srce ji je razburjeno bilo in trepetalo, kot bi ji hotelo uiti iz prs. Ko pa je dospela do vrat, brala je pri svitu plinovega plamenčka, ki je razsvitljeval del hodnika, na kovinski tablici vrezano ime: *Norbert V—z, Geschäftsführer bei der Firma X. & Compagnie*. Obstala je ter poslušovala. Kar začuje smeh — ženski smeh, takoj nato pa glas moškega — Norbertov glas. Kri ji je udarila v lici, a trenutkoma ji je zopet izginila nazaj v srce; trepetala je po vseh udih, krčevito je stiskala pesti, oči pa so se ji bliščale kakor risu . . . Nepopisna srčna boleost, obup, žalost in divje, neznosno ljubosumje je vršalo po njej. Le hipec še, in stala je v sobi pred njima, ki sta se, sedeča na zofi, baš radostno gostila ter popivala.

„Tu sem . . . tvoja nevesta . . . čakala sem dolgo, dalje ne morem . . . to vidiš sam . . . Tu sem, da zahtevam svojo pravico, Norbert; ti pa, ki si mi nekdaj prisegal, da si mož, kavalir, mi boš do te pravice pomagal, ako imaš še kaj poštenja. — Kdo je ta ženska? Kaj počenja v tvoji sobi? Ah, zapeljivka! Ugrabiti te mi hoče . . . zapôdi jo . . . jaz sem tvoja, jedino jaz sem tvoja nevesta, tvoja bodoča žena . . . Norbert!“

Govorila je naglo, da je beseda pobijala besedo, da je jedva razumela sebe samo.

Sedaj pa se je obrnila preplašena Norbertova družica k svojemu zaročencu:

„Kaj hoče ta ženska? — Ali je blazna? — Kako, da te pozna?“

In Norbert je mirno vstal, stopil k Ani ter jo prijemši za roko rahlo vlekel proti vratom.

„Bodi pametna, Ana!“ je dejal. „Kaj govoriš! Pridi jutri, ko bom sam . . . danes ti ne morem pomagati . . . le pojdi, pojdi!“

„In ta naj ostane pri tebi?“ zavpila je Ana. „Tu je moj prostor in nobene druge! — Vun, zapeljivka, vun!“

Skočila je k Norbertovi zaročenki ter jo zgrabila za roko, da je zakričala:

„Kaj hočete od mene? — Gospod Norbert je moj zaročenec, oklicana sva že . . . in vi . . . in vi?“

„Jaz sem njegova nevesta že skoro leto dnij . . . meni je prisegel zvestobo . . .“

„Norbert, čuješ li? — ali je resnica?“

„Blaznica je, Brigita; saj vendar vidiš, da je blaznica!“ odgovoril je Norbert. „Poznal sem jo samo malo časa . . . usilila se mi je — za zabavo . . . oprosti, saj veš, kako je . . . resnega obljubovanja pa ni bilo med to in meno! seveda nikdar.“

„Norbert, ti tajiš? — Blaznico me nazivljaš? Lažeš, da si me snubil, da si mi vzel čast, denar, vse — vse? — Norbert!“

Norbert jo je že prijel ter hotel siloma potisniti skozi duri.

„Vun, vlačuga, vun!“ je hropel od togote trepetajoč.

Tolika žalitev pa je bila Ani preveč. Ne vedé, kaj dela, sledeč le silnemu nagonu po osveti, segla je po bliskovo po najbližji debeli boteljki ter ga udarila ž njo z vso močjo po glavi.

Nalik pobitemu volu se je zgrudil Norbert z močno krvavečim obrazom in ranjeno glavo brez besede na tla; — Brigita pa je začela kričati:

„Pomagajte! Pomagajte! Morilci! Morilci!“

Zopet je minulo nekaj tednov.

Ana jih je prebila v preiskovalnem zaporu, dokler ni Norbert vsaj toliko okreval od svojih ran, da je mogel priti k sodni obravnavi kot — glavna priča. Tudi njegova zaročenka Brigita je bila važna priča.

Sredi dvorane, tik pred mizo, za katero je sedel postarni sodnik s svojim pristavom, pred mizo, na kateri je stalo med dvema svečama sveto razpelo, sedela je poleg stražnika obtoženka — Ana, blede, propala na duhu in telesu.

Na desni strani je sedel mlad državni pravdnik; pred njegovo mizo sta bili postavljeni dve klopi, na njej pa sta sedela Norbert in Brigita.

Na levi strani dvorane je stal v svojem predelku takisto mlad odvetnik, zagovornik Anin.

In ko se je začela obravnava, ponovil je državni pravdnik vnovič, da toži pričujočo Ano V—k na podlagi § 152. kaz. zakonika težke telesne poškodbe.

Ko je sedel, vprašal je sodnik zatoženko: „Se-li priznavate krivo prestopka težke telesne poškodbe proti gospodu Norbertu V—zu?“

Ana je vstala ter glasno odgovorila: „Da.“

„Ali priznavate, da ste udarili gospoda Norberta V—za z namenom, opasno ali celo smrtno raniti ga?“

In iznova je odgovorila odločnim glasom: „Ne.“

„Povejte mi sedaj, zakaj ste napali gospoda Norberta V—za v njegovi sobi, in v kakšnem razmerju ste ž njim?“

Ana je povedala mirnim, krepkim glasom vso zgodovino svoje ljubezni, one ljubezni, o

Božena Němcová. (Medajlon Češka Vosmika.)

kateri se piše, da je „duša, življenje, smoter in vsa sreča ženske“...

„In gospod Norbert V—z vam je resno in moško obljubil, vzeti vas za ženo?“ vprašal je še jedenkrat sodnik.

„Prisegel mi je to nešteto krat.“

„Dom in svet“ 1896, št. 7.

„Vi ste ga tudi podpirali, ko je bil brez službe?“

„Da, skoro tri mesece.“

„Koliko ste mu dali v novcih?“

„Okoli 230 goldinarjev.“

Vprašal je še marsikaj stari sodnik, potem pa je poklical pričo Norberta V—za.

„Ali je govorila gospica Ana V—k čisto resnico?“

„Da“, odgovoril je blede Norbert.

„Zakaj ji niste izpolnili obljube, da se poročite z njo?“

„Ker sem bil brez službe.“

„A zakaj ne pozneje, ko ste jo dobili?“

„Nisem je — ljubil več.“

„Sedaj ljubite pa seveda gospico Brigito K.?
Ha, ha! — Veste gospodine, kakšno ime zaslužijo ljudje vaše baže? — Lopov! — Hvala!“

Zadnja priča je bila Brigita K., ki je le potrdila, kar sta izpovedala Ana in V—z.

Po sodnikovi izjavi govoril je vnovič državni pravdnik; za njim pa mladi zagovornik, ki je pobijajoč pravdnikove argumente dokazoval, da bi morala po pravici zatoženka in priča Norbert V—z menjati svoja prostora, ker pravcati hudoделец, pravcati ropar in ubijalec je gospod poslovođa, ki je zastrupil čednostno življenje poštene in sedaj vsega usmiljenja vredne Ane, kateri ni ugrabil le časti, nego i zdravje in ves imetek. Njega, pričo, bi trebalo za svarilen vzgled vsem enakim lopovom kazniti uprav drakonično. Ano pa priporoča le milosti in usmiljenju porotnikov, saj je njeno doslejšnje življenje brezmadežno, zadnji čin pa le razumljiva osveta vsega oropanega in do duše užaljenega bitja . . .

Sklonjene glave je sedela ves čas nesrečna Ana, tiščaje svoj robec na solzâ polne oči. Bila je tako potrta, da se je jedva zavedala, kaj se vrši.

Ko pa je vstal stari sodnik, da pové obsodbo, vstala je i ona . . . Njena ponosno zvrnana postava v črni. žalni obleki je bila navzlic njenemu smrtno bledemu, košččenemu obrazku in krvavo obrobljenim očem nepopisno ganljiva.

Sodnik pa je začel čitati obsodbo „v imenu Njegovega veličanstva . . .“

Prisodili so ji milostno le — — devet mesecev poostrenega zavora in naročili, da plača zahtevano odškodnino 150 goldinarjev gospodu Norbertu V—zu, katere je izdal v bolnici tekom šestih tednov svoje bolezni.

Bridko se je nasmehnila Ana po tej obsodbi, rekla pa ni besede. Vrnila se je molčé v svoj zapor, da ugodi — pravici . . .

In poslej? — Morda bo tožila svojega zapeljivca, da ji povrne dolg 230 goldinarjev. Morda jih bo dobila . . . morda pa tudi ne, saj mu jih ni posodila, nego svojevoljno podarila in — pobotnic takisto nima.

In poslej? — Morda ga bode tudi tožila, da skrbi za njeno dete . . . morda pa tudi ne . . . Preponosna je. — In s čim se bo živila? Bo-li dobila pri svojej onečaščeni zgodovini kje poštene službe? — Ko pa jo bodo odganjali morda povsod nalik garjevo ovco, ko bo lačna in strgana tavalala po ulicah brez tolažbe, kje li bo našla kdaj pomoči?

Naj bi ji bil tedaj Bog usmiljen ter jo rešil prepada, ob katerem bo tekla njena noga! Naj bi našla pomoči in pravice tam, kjer so zakoni poštenja in pravice drugačni, kakor med izprinenimi zemljani.

Kočevje.

(Spisal Viktor Steska.)

(Dalje.)

Za Friderikom III. je zavladał Maksimilijan I. Njegova dōba je za Kočevje najžalostnejša, kar se dá posneti iz uprav kar naštetih nezgod in iz kmetiškega upora. L. 1493. je potrdil mestu vse pravice. Zastavil je na 16 let Friderikstein z mestom vred, gorenji in dolnji urad in Reko, gozdne pravice in nekatere desetine Juriju Thurnu za 11.000 gld. gotovine in 1000 gld., ki jih mora pozidati v teku šestnajstih let. Toda ta Thurn ni bil dober gospodar. Kmete je neusmiljeno odiral.

Zastavniki so bili sicer dolžni ravnati se po urbarijih, a znali so mero povišati, včasih so bili tudi k temu prisiljeni. Cesar se je vojskoval s Francozi in Benečani. Trebalo je dragih vojnih

priprav; kupčija je zastala. Zastavniki so povišali davke in druge naklade. Mnogo zemljišč je bilo izpraznjenih. Podložniki zanemarjenih zemljišč so namreč prosili gospōdo, da bi jim odpisala nekoliko bremena, a ker se jim želja ni izpolnila, šli so v mesta ali k milejši gospōdi. Izpraznjena zemljišča niso nič koristila, in to je zastavnike skrbelo. Dohodki so se jim krčili, vojska je dalje trajala, plačevati je bilo vedno treba, grajščin niso hoteli preveč obremeniti. Kaj jim je bilo storiti? Izžemali so kmeta.

Kar zaori klic: „Stara pravda! Kar je pisano v urbarijih, to radi damo, več pa ne!“

Jurij Thurn je jemal davke od mest, trgov, cerkvâ in duhovnikov, sam pa ni nič plačeval.